

[Beremo >](#)

Janez Šumrada: Rojevanje slovenskega diplomatskega jezika

Mohorjeva založba, 2021

Iztok Ilich, Ars | 29. oktober 2021 ob 08:49

Ljubljana - MMC RTV SLO, Radio Slovenija

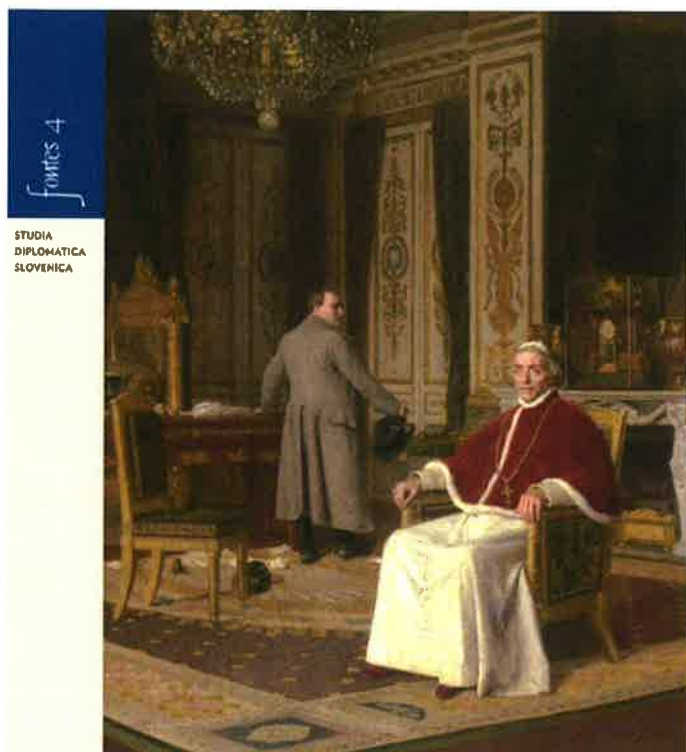
Jezikoslovec in zgodovinar Janez Šumrada ima za seboj tudi večletno izkušnjo v slovenski diplomaciji.

Dobrih 400 strani obsegajočo znanstveno monografijo *Rojevanje slovenskega diplomatskega jezika: Janez Nepomuk Primic in njegovi Listi* skromno podpisuje kot urednik, čeprav je vsaj toliko kot urednik tudi njen avtor.

Napisal ji je izčrpen uvod, prva tri obsežna poglavja, konkordančno tabelo in analizo danes redko uporabljane besedišča ter dodal bibliografske podatke in obsežno kazalo oseb z njihovimi pomembnejšimi biobibliografskimi podatki, osebno uglašen predgovor pa je prispeval **Ludvik Karničar**. O Šumradovi natančnosti priča tudi pristop: vse navedene naslove virov in uporabljene citate kot poliglot praviloma navaja tako v svojem slovenskem prevodu kot v izvornem zapisu. Hkrati je Šumradovo roko v številnih opombah in komentarjih ves čas čutiti tudi v osrednjem delu knjige, tekstnokritični objavi "*Listov, pisanih med rimskim in francoskim cesarskim dvorom*".

Tako označeno dopisovanje v slovenskem prevodu Janeza Nepomuka Primica dobrih 200 let po nastanku, ko s potrebnimi pojasnili in skrbno izbranim ilustrativnim gradivom stopa pred javnost, seveda nima več vloge in pomena, ki bi ga imelo, če bi prišlo v roke večjemu številu pripadnikov takratne protinapoleonske opozicije, kot je bilo načrtovano. Kljub že nekaj let prej v Lublanskih novicah objavljenim izvlečkom iz mirovnih pogodb med zmagovitim Napoleonom in poraženo Avstrijo ima veljavo prvih pomembnih diplomatskih dokumentov v slovenščini.

Gre za na površju diplomatsko vladno, v bistvu pa zelo ostro in z Napoleonove strani ukazovalno korespondenco med francoskim dvorom in dvorom papeža Pija VII., ki se je končala z Bonapartejevim dokončnim padcem leta 1815. Janez Šumrada je njen nastanek in tajno razširjanje po Evropi postavil v širok, za razumevanje celote nujen zgodovinski okvir. Sestavil ga je z analizo francoske revolucije 1789 in krvavega jakobinskega terorja, ki ji je sledil in je bil uperjen tudi zoper Katoliško cerkev in vero. Po vzponu na oblast je politiko podrejanja Cerkve nadaljeval tudi Napoleon. Papeški državi je postopoma odvzel večino ozemelj in lastnine, njeno moč je omejil s Civilnim zakonikom in dal leta 1809 Pija VII. z najožjimi sodelavci – potem ko ga je imenoval norca, ki ga je treba zapreti – konfirirati v Franciji, da bi ga lažje nadzoroval. Cerkveni poglavar z zvestimi kardinali in velikim delom duhovščine pa se tudi po ukinitvi papeške države ni dal zlomiti. Ohranjeni dopisi pričajo o njegovem kljubovanju cesarjevim zahtevam in pritiskom, o čemer sta cerkvena in širša javnost izvedeli šele iz tajnih, v jezike evropskih narodov pod francosko oblastjo prevedenih natisov pisem in komentarjev, ki so se izmaknili strogemu policijskemu in cenzorskemu nadzoru.

Janez Šumrada (ur.)

Rojevanje slovenskega diplomatskega jezika

Janez Nepomuk Primic in njegovi Listi

Knjiga *Rojevanje slovenskega diplomatskega jezika: Janez Nepomuk Primic in njegovi Listi* je izšla letos pri Mohorjevi založbi v Celovcu. Foto: Mohorjeva založba

Oglas

Integralni prevod iz arabskega jezika.

 Začetki slovenskega diplomatskega jezika: pogovor z urednikom monografije Rojevanje slovenskega diplomatskega jezika Janezom Šumrado

V času Ilirskih provinc je bila za razširjanje teh za Napoleona neugodnih informacij zainteresirana tudi razkosana Avstrija. Prevod iz nemščine v slovenščino so spomladi 1809 zaupali mlademu Janezu Nepomuku Primicu (Šumrada je posebej orisal tudi družbene razmere v njegovem času), ki je delo opravil v dveh mesecih. Rokopis *Listov*, kot je na kratko imenoval tajno diplomatsko korespondenco, v takratnih političnih razmerah ni mogel biti natisnjen. "*Skoraj pozabljen je obležal med Primičevimi papirji,*" ugotavlja Šumrada. "*Če bi takrat izšel,*" dodaja, "*pa bi igral pri slovenski duhovščini, z njenim posredovanjem pa tudi pri najširših plasteh slovenskega prebivalstva, pomembno motivacijsko politično vlogo*".

Janez Nepomuk Primic, ki se je uveljavil tudi kot pesnik, zbiralec narečnega slovstvenega gradiva in predvsem prevajalec – Šumrada ga imenuje slovenistični entuziast – je bil vsestransko zanimiva, obetavna, nazadnje pa tudi tragična osebnost. Z njim je tesno povezano zanimivo, a malo znano poglavje iz dobri dve stoletji odmaknjene slovenske zgodovine. Primic je namreč v Gradcu na Štajerskem leta 1810 ustanovil prvo slovensko znanstveno društvo Societas slovenica, dve leti pozneje pa na tamkajšnjem liceju še stolico za slovenski jezik, prvo tovrstno znanstveno ustanovo nasploh. Čeprav je Primic na njej poučeval le tri semestre, je zapustila pomembne sledi. Izpolnitev daljnosežnejših načrtov je onemogočila njegova duševna bolezen, ki jo avtor označuje za blaznost. Po tem zlomu je Primic, učenec Valentina Vodnika in nekaj časa – dokler se mu ni zameril – velik up Jerneja Kopitarja, v bedi živel še deset let. Ob 190. obletnici začetka delovanja stolice v Gradcu so mu slovenistični nasledniki na pročelju nekdanje jezuitske univerze v Gradcu odkrili spominsko ploščo.

Knjiga o Primičevem času in delu, zlasti o njegovih doslej malo znanih zaslugah za oblikovanje slovenskega diplomatskega jezika, je ob tridesetletnici samostojnosti slovenske države izšla v okviru znanstvene zbirke *Studia diplomatica Slovenica*.

Iz oddaje ***S knjižnega trga***.